

RUST BIJ DE STUKKEN?

“Zelfs de vroomste kan niet in vrede leven wanneer dat zijn kwade buur niet bevalt”
Friedrich von Schiller (1759-1805)

Door Victor A.C. Remouchamps. Luitenant-kolonel (b.d.)

Militair en politiek analist.

Inleiding

De schijnwerpers van de media draaien driftig op hun statief. Van de ellende in de zandbak van het Midden Oosten naar de ellende in Parijs en vervolgens naar migranten die uitwaaiëren over Europa. Ellende wordt in tijdsduur en volume gemeten en dus buitelen politici, ‘groene tafel’ experts en media over elkaar heen om hun bezorgdheid in woord en beeld uit te drukken. Iedereen heeft zijn eigen waarheid en dus hoort de samenleving een kakofonie van geluid, krijgt bloederige beelden en wanhopige kinderen voorgeschoteld. Doch vraagt zich af wie de oplossing in huis heeft, wie de teugels in handen heeft.

Ondertussen draaien vooraanstaande politici en wereldleiders hun electoraat een rad voor de ogen en zijn PR-firma’s druk bezig een welkome uitleg aan de realiteit te geven. Die realiteit is niet meer wat het individu met eigen ogen ziet, maar is wat media en politici er van maken. De desinformatiemolen draait op volle toeren. Niet echter voor het oosten van de Oekraïne. Een oplossing lijkt voor deze regio ondanks het MINSK II akkoord, verder dan ooit en dat is slecht nieuws voor Kyiv, Moskou, Washington en Brussel.

Nu het gewelddadige conflict in de Donbas naar de binnenpagina van de krant is verdwenen en aan de aandacht van politici dreigt te ontsnappen, is het gewenst, noodzakelijk zelfs, de status in dat deel van de Oekraïne de lezer voor te leggen. Noodzakelijk om een idee te krijgen op welke kleur de fiches bij het casinorad geplaatst moeten worden. Rood of zwart of misschien toch maar wit? Duidelijk is dat de huidige status quo alleen maar verliezers kent.

Wachten en Hopen

Handgemeen in de Rada, waar Minister President Yatsenyuk door een parlementarier van de coalitiepartner van de partij van President Poroshenko wordt aangevallen

In voorgaande artikelen is uitvoerig uit de doeken gedaan welk financieel kruis Moskou in de Donbas moet dragen. De schatkist is meer gevuld met lucht dan met geld. De bevolking van de Donbas raakt fysiek en mentaal uitgeput. Er wordt een steeds grotere wissel getrokken op de creativiteit van de “spinners” in het Kremlin. Er **moet** een oplossing worden gevonden om de druk op de Russische schatkist te verlichten en Russisch georiënteerde samenlevingen binnen en buiten de huidige grenzen van Rusland koest te houden.

De marges zijn dun, flinterdun, en de alternatieven beperkt. Ook Poroshenko wacht af, versterkt zijn strijdkrachten met Westerse hulp en tracht zijn eigen bevolking tevreden te houden met halfzachte en onvoldoende maatregelen om de binnenlandse corruptie aan banden te leggen. Putin wacht af, hoopt op het fragmenteren van het regerende blok in Kiev en de val van Poroshenko; hoopt dat het uiteenvallen van de coalitie automatisch zal leiden tot destabilisatie van het land en desintegratie¹. Voor hem de gewenste startsituatie om Oekraïne weer onder de Russische paraplu te brengen. Vervolgens kan hij zijn pijlen richten op Belarus (Wit-Rusland) en plannen smeden om ook de Baltische regio onder zijn 'veiligheidsparaplu' te brengen. Goedschiks of kwaadschiks. Op de zelfde wijze als de Krim binnen gekruid is.

En het Westen? Dat heeft zijn blik gericht op het Midden Oosten en de onafgebroken onbeheersbare mensenstromen die de zandbak verlaten op zoek naar veiligheid en een beter bestaan. Ook het Westen wacht en hoopt; het hoopt op een wonder.

De bodemloze Put.

Economische en financiële neergang

Het mag inmiddels als bekend worden beschouwd hoe Putin' s hybride oorlogvoering er uit ziet en welke instrumenten hij in zijn gereedschapskist heeft liggen. Destabiliseren is het doel. Het liefst zonder wapengekletter. Wat de Donbas² betreft, heeft de tijd hem allang ingehaald en vermoedelijk is dat besef nog niet doorgedrongen in de hersenen van de beleidsvoerder in het Kremlin. In een nog niet eerder gepubliceerd artikel "*Goochelen met Hot Spots*" wordt de economische en sociale teloorgang van de Donbas-regio uit de doeken gedaan. In het kort komt het op het volgende neer:

- De Donbas³ was tijdens de periode van de Sovjet Unie één van de meest geïndustrialiseerde centra. Het kolenareaal strekte zich uit tot ver in het gebied van de Russische Federatie en was met een volume van 10 miljard kubieke meter fossiele brandstof het op vier na grootste kolenveld van Europa. Dat veld voedde decennia lang de metaalindustrie in het oosten van de Oekraïne;
- Vóór 2014 werd het staal uit de metaalindustrie gebruikt in de Russische wapenindustrie. Dat staal werd o.m. gebruikt voor de fabricage van motoren voor helikopters en twaalf verschillende typen intercontinentale geleide raketten, inclusief de fabricage van reservedelen. Ook het onderhoud van de genoemde

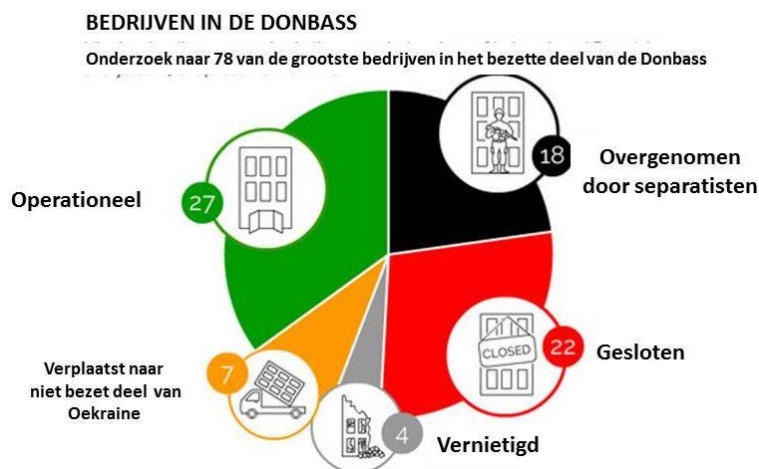
¹ Dat de huidige coalitie aan slijtage onderhevig is, blijkt wel uit een tweetal voor de TV uitgezonden programma's, waarbij minister-president Yatsenyuk met geweld wordt verwijderd van het podium in de vergaderzaal van de RADA door een lid van de coalitiepartij. Een volgend incident was de scheldpartij tussen de minister van Binnenlandse Zaken Avatov en de gouverneur van Odesa (Poroshenko' s blok) die elkaar wederzijds van corruptie en incompetentie beschuldigden en waar publiekelijk met glazen water werd gegooid.

² Michael Bird, Lina Vdovii en Vana Tkachenko.

³ Donbas: samenvoeging van de woorden "*Don*", naar de rivier de Don die door het gebied stroomt en het terreingedeelte aan weerszijde van de rivier, het "*Bassin*" Over het algemeen wordt bedoeld de door de separatisten bezette delen van de Donetsk en Luhansk oblasten (provincies).

wapensystemen was in de Donbas geconcentreerd. Sedert de bezetting van de Donbas heeft Rusland bijna de gehele industrie gestript. Tientallen fabrieken en bedrijven zijn ontmanteld en naar het Russische moederland getransporteerd;

- De kolenvoorraden worden doorlopend door collaborerende Oekraïners geplunderd en afgevoerd naar Rusland. Oekraïne moet nu zelf kolen importeren om in de energiebehoefte te kunnen voorzien;
- Door ontmanteling en plundering van de twee belangrijkste industrieën is de economie van de regio ten dode opgeschreven. Werkgelegenheid voor zover die nog bestaat, is slechts 20% van de oorspronkelijke situatie. Veel werkloze arbeiders zijn in maffiacircuits terechtgekomen zoals illegale kolenmijnen waarvan de “eigenaren” hun producten verkopen aan de Russische maffia.

De bezette gebieden worden dus stelselmatig geplunderd door de criminele leiding van de twee “volksrepublieken”. De zakken snel vullen, voordat de droom verstoord wordt luidt blijkbaar daar het devies. Die conclusie wordt bevestigd in een economisch onderzoek dat drie journalisten hebben gedaan naar de huidige toestand in de Donbas Zij hebben daarbij tachtig bedrijven uit de regio uitgebreid doorgelicht. Uit hun

onderzoek bleek dat 50% van de industrieën in het bezette deel van de Donbas is vernietigd, geplunderd of geheel van de aardbodem verdwenen. Sinds maart 2014 is 23% van de bedrijven (18 stuks) overgenomen door separatisten, 28% (22 stuks) gesloten, 4% is volledig vernietigd, en 9% (7 stuks) heeft zijn heil gezocht in het niet-bezette deel van Oekraïne. De overige 35% (27 van de belangrijkste bedrijven) functioneert weliswaar nog steeds, doch onder toezicht van de separatisten. Een probleem voor de separatisten is dat de meeste nutsvoorzieningen - zoals water, gas en elektriciteit - zijn aangesloten op netwerksystemen die geen rekening houden met een kunstmatige verdeling over een bezet en een niet-bezet deel van het land. Er moet dus telkens tussen Kiev en separatisten onderhandeld worden over het kopen van energie, water en elektriciteit. Het doorsnijden van de elektriciteitstoevoer naar de Krim door Tataarse nationalisten onderstreept de onderhandelingsproblematiek. Een nog groter probleem is het gebrek aan deskundigheid:

- Eén van de belangrijkste industrieën is de mijnbouw. In de Donbas functioneerden 55 kolen- en ijzermijnen, eigendom van de Oekraïense Staatsmijnindustrie. Daarvan is er een aantal gesloten en de meeste staan onder water. Omdat het moeilijk en soms onmogelijk was om onderdelen of voorraden te krijgen en uit het bezetten van die niet-functionerende bedrijven revenuen te genereren, concentreerde de leiding van de “volksrepublieken” ofwel de huidige variant van de maffia zich op het midden- en kleinbedrijf.
- Vooral de supermarktketens waren gewilde plunderobjecten. De separatisten

hebben 152 winkels van de supermarktketen ATB “overgenomen” en de winkelketen omgedoopt tot “Eerste Republikeinse Supermarkt in Donetsk” en de “Volkswinkel in Luhansk” Een schadepost van \$273 miljoen voor het moederbedrijf. De Franse supermarktketen *Auchan* en het Oekraïense winkelbedrijf *Epicenter* kregen eenzelfde behandeling. De opbrengst van het Amerikaanse lingeriebedrijf *Victoria's Secret* verdwijnt in de zakken van de proxy leiders.

- Alle Russische, Oostenrijkse, Franse, Italiaanse en Oekraïense banken zijn sedert augustus 2014 in handen van de separatisten, terwijl alle ATM's (pinautomaten) werden gesloopt op zoek naar *cash*. Er is een nieuwe bank geopend, de “Republikeinse Centrale Bank”, die gebruikmaakt van de geconfisqueerde gebouwen van de Oekraïense *Privatbank* en *Oshadbank*.
- De vier filialen van de Duitse supermarktketen *Metro* werden bezet en hun voorraden geplunderd: “in het belang van de Staat, in beslag genomen”. De winkels werden afgeschreven. Eén van de vestigingen lag in de omgeving van het vliegveld van Donetsk en is volledig vernietigd in de strijd.
- De eigendommen van de zonnebloemolieverwerkende Amerikaanse firma *Cargill* werden gestolen en de voorraden uit de winkels op de zwarte markt verkocht.
- De nog operationele firma's en bedrijven worden door de leiding van de “volksrepublieken” voor belasting aangeslagen. Deze handelswijze is lucratiever, want de eigendommen van de firma's blijven gespaard en de eigenaren hoeven aan de “belastingdienst “ alleen maar 20 % van de winst af te dragen.
- In hun hebzucht hebben de separatisten aanvankelijk ook de belangen geschaad van een aantal Russische oligarchen. Het Russisch-Noorse communicatiebedrijf *Kyivstar* werd begin 2015 door separatisten bezet. De gebouwen en apparatuur “in beslag genomen” en een “nieuw” communicatiebedrijf gestart: *Feniks*.

Het plan van de separatisten om alle bedrijven en krachtcentrales in het gebied over te nemen en de revenuen in hun zakken te laten glijden, is door het Kremlin gedwarsboemd. In hun plan waren weliswaar uitzonderingen gemaakt voor bedrijven die in handen zijn van Russische eigenaren - zoals het staalbedrijf *Metinvest*, mijnbouw- en energiegroep *DETEK* van de Kremlin-vriendelijke oligarch Rinat Akmetov; *Donetsk Staalfabrieken (DMZ)*, *Industrial Union of the Donbas (IUD)* en de twee grootste krachtcentrales in het bezette gebied. Een daarvan is eigendom van Akmetov en de tweede, *Donbasenergo*, is eigendom van kompanen van de vroegere president van Oekraïne: Yanukovitsch. Moskou heeft na een serie klachten van Kremlin-vriendelijke oligarchen, de leiding van de “Volksrepublieken” gewaarschuwd om de bedrijven, inb. bezittingen van de grootste Oekraïense oligarchen die honderdduizenden werknemers in dienst hebben, met rust te laten. Wanneer deze oligarchen zich uit hun bedrijven zouden terugtrekken, zou een massale ontslaggolf het gevolg zijn en Moskou dat nu al voor 70% van alle kosten opdraait, nog verder in het uitzichtloze financiële moeras van de “minirepubliekjes” trekken. De nieuwe uitbuiters hebben twee jaar lang ongestoord hun zakken kunnen vullen. Zij hebben door hun ongebreidelde roofzucht en ondeskundigheid in de afgelopen twee jaar ervoor gezorgd dat het inkomen van het nog steeds werkende deel van de lokale bevolking slechts een fractie is van dat in 2012. Minder inkomsten versus een explosieve stijging van de kosten voor levensonderhoud.

Sociale neergang

Putin heeft het beleid aangepast voor het in leven houden van 2,6 miljoen ontheemde Oekraïners die door de gewelddadigheden naar Rusland waren gevlucht. Geen opvang in de regio, maar doorsturen naar diverse regio's van de Russische Federatie. Doorsturen op basis van aantallen, waarbij geen rekening werd gehouden met talenten, opleiding en ervaring van het arbeidende deel van die ontheemden. Het gevolg was dat uitstekend opgeleide en gespecialiseerde werknemers alleen als eenvoudige handarbeiders (met het daarbij behorende minimale salaris) aan de slag konden gaan. Een doelbewuste keuze van de Russische overheid om te voorkomen dat migranten een succesvolle vervolgcarière in Rusland zouden kunnen opbouwen.

Vanaf 1 november mogen alleen migranten uit de Donbas in Rusland verblijven. Andere migranten mogen slechts 90 dagen blijven en het is onduidelijk welk lot hen daarna wacht. De verwachting is echter dat ook migranten uit de Donbas onder deze maatregel gaan vallen. In een artikel van de *Deutsche Welle*⁴ wordt ook gemeld dat Donbas-migranten geen beroep meer kunnen doen op een medische behandeling in Rusland. De oblast *Prokhorivka* heeft de levering van Russisch gas aan de Donbas-regio gestopt, waardoor het gros van de inwoners geen verwarming meer heeft. Ondanks de hachelijke veiligheids- en economische situatie van de regio, hebben geruchten over een *tijdelijk* verblijf in Rusland en het wegvallen van medische verzorging een omgekeerde migrantenstroom van Rusland naar de Donbas gegenereerd. Volgens *Russia 24*, een staatsmediabedrijf, keren dagelijks 130-150 mensen terug naar hun voormalige haardsteden.

Geringe overlevingskansen

Het voortbestaan van de “volksrepublieken” is een doodlopende straat. Een expansie in zuidelijke en westelijke richting om de regio van Kharkiv tot aan Odesa onder controle te krijgen, kan het voortbestaan van beide proxy republiekjes rekken. Daarvoor moet Moskou bereid zijn om financiële en militaire steun te geven; die ondersteuning kan en wil Rusland niet geven!

De Donbas boomerang

In Rusland is de financiële draagkracht van de zes voornaamste oligarchen dramatisch verminderd. Dat is een zorgelijke ontwikkeling die niet in een kort tijdsbestek gecorrigeerd en gerepareerd kan worden. Daarom heeft Putin noodgedwongen vervolgcacties in de Donbas in de ijskast gezet en het is maar de vraag of hij daadwerkelijk van plan is of misschien beter gezegd in staat is om vervolgcacties in Oost Oekraïne in prioriteitstelling naar de eerste plaats op te laten schuiven. Gelet op zijn besluit terroristen in het Midden Oosten met hand en tand te bestrijden om zo een “*spillover*” effect naar bijvoorbeeld Tsjetsjenië en Turkmenistan te kunnen inkapselen, en zijn voorstellen om op het territorium van het GIS een *Anti-Terrorism Task Force* in het leven te roepen, lijkt het er op dat hij zijn handen voorlopig van de Donbas heeft afgetrokken. Voorlopig!

De klok tikt verder in het voordeel van de Oekraïne. Door de hulp van het Westen lijkt het land militair sterker te worden en in economisch opzicht te stabiliseren. Rusland

⁴ Vergelijkbaar met de vroegere *Nederlandse Wereldomroep*.

daarentegen zal in 2016 opnieuw worden geconfronteerd met de pijnlijke effecten van het opgelegde sanctiebeleid. Een doorgroei van de lopende recessie lijkt onvermijdelijk. De rekening die hij voor zijn inmenging in het oosten van de Oekraïne moet betalen, is derhalve hoog en vermoedelijk zullen de kosten van zijn Midden Oosten activiteiten/interventie tot astronomische hoogten oplopen. Putin kijkt vermoedelijk iedere dag met een fronsend voorhoofd naar de steeds leger wordende schatkist en roept herhaaldelijk tegen zijn creatieve beleidsmedewerkers “verzin een list”. Tot op heden zijn ze daar niet in geslaagd en dus bevindt de levensstandaard van de *Rus en Russin in de straat* in een neerwaartse spiraal.

Hoewel de toekomst voor Poroshenko er optisch rooskleuriger uitziet, kan hij niet tevreden achterover blijven zitten. Slaagt hij er niet in de bevolking uitzicht te bieden op een veilige en stabiele samenleving en slaagt hij er niet in een einde te maken aan de diepgewortelde corruptie en machinaties van de oligarchen, dan gaat het volk morren en valt de eensgezindheid weg. Net als in 2014 zal de ontevredenheid groeien en gaan de mensen weer met eisen de straat op. In dat geval zal Poroshenko de prijs betalen en ontstaat een opening voor een van de instrumenten uit Putin’s hybride oorlog gereedschapskist.

Het is duidelijk dat het Westen haar interesse in Oekraïne aan het verliezen is. Dankzij de USA zijn de sancties wel verlengd met zes maanden maar niet verscherpt. Gek genoeg kan de tijd op dit gebied wel in het voordeel van Putin zijn, omdat er betonrot in het fundament van het sanctie beleid herkenbaar is. Immers

- Duitsland maakt al aanstalten om opnieuw onderhandelingen te starten met Gazprom om de Nordstream-2 gaspijpleiding aan te leggen (waardoor Oekraïne zal worden gepasseerd en het land circa 2 miljard aan revenuen zal mislopen vanwege de afgenomen doorvoer van het gas) Europa zal bovendien opnieuw sterker afhankelijk worden van de import van Russisch gas. Het Siemens concern heeft ondershands al een opdracht aangenomen om turbines te leveren voor het Krim schiereiland.
- Frankrijk en meerdere landen uit de “coalitie” (waaronder Nederland) zal de Russen “belonen” voor hun steun in de strijd met de “terroristen “ in het Midden Oosten. Bovendien staan lucratieve contracten te wachten voor de Europese wapenindustrie die noodgedwongen tijdelijk waren opgeschort.

Vuurpauze?

Syrië en migrantenstromen hebben de Donbas internationaal van de eerste plaats verdrongen. De Oekraïne is voor het Westen even iets minder interessant geworden en het heeft er alle schijn van dat er “rust bij de stukken”⁵ is afgeroepen door de regeringsleiders. Maar de Donbas is geen uitdaging waarbij een oplossing in de tijd naar achter geschoven kan worden. Het is een probleem dat om een structurele en langdurende oplossing vraagt. Goedschiks of kwaadschiks. Wachten en hopen? Niet op het internationale podium, wellicht alleen in Moskou.

noot 5: artillerie-uitdrukking voor ‘vuurpauze’

